

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyuşmazlıkların çözümlmesi hususunda Divanın kaza hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda yeniden katılmamız hakkında kanun lâyihası ve Dışişleri ve Adalet komisyonları raporları (1/665)

T. C.

Başvekâlet

16 . IX . 1953

Muamêlât Umum Müdürlüğü

Teknik Müdürlüğü

Sayı : 71/649, 6/2809

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyuşmazlıkların çözümlmesi hususunda Divanın kaza hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda yeniden katılmamıza dair Dışişleri Vekâletince hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetine 7 . VIII . 1953 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibesiyile birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil

A. Menderes

ESBABI MUCİBE LÂYİHASI

4801 sayılı Kanun ile tasdik edilmiş olan Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında derpiş olunan ve Statüyü kabul etmiş olan devletlerin, mevzu itibariyle sınırlandırılmış hukuki mahiyetteki anlaşmazlıkların halli hususunda Divanın kaza hakkını bihakkın ve ayrıca hususi bir anlaşma olmaksızın, mecburi olarak tanıdıklarını peşinen beyan edebilecekleri hakkındaki ihtiyari kayda Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti 5047 sayılı ve 22 . V . 1947 tarihli Kanunla, kanunda tasrih edilen şartlar altında 5 yıllık bir müddet için katılmış ve bu husus bir deklârasyonla Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tebliğ edilmişti.

Milletlerarası uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümlmesi bahsinde Hükümetimizin durumunda bir değişiklik olmadığını ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler Teşkilâtına olan bağlılığımızı belirtmesi itibariyle bu deklârasyonun, yine aynı şartlar tahtında ve 5 yıllık bir müddet için, 22 . V . 1952 tarihinden itibaren yenilenmesi muvafık ve faydalı görülmektedir.

Dışışleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Dışışleri Komisyonu

Esas No. 1/665

Karar No. 11

11 . I . 1954

Yüksek Reisliğe

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında derpiş oluunan ve hukuki uyuşmazlıkların çözümleri hususunda Divanın kaza hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda yeniden katılmamız hakkında kanun lâyihası, Dışışleri ve Adalet Vekâletleri temsilcileri hazır oldukları halde komisyonumuzda incelendi.

4801 sayılı Kanunla tasdik edilmiş olan Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin 2 ncı fıkrasında derpiş olunan hukuki uyuşmazlıkların çözümleri hususunda Divanın kaza hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda Hükümetimiz 5047 sayılı ve 22 . V . 1947 tarihli Kanunla, kanunda musarrah şartlar dairesinde 5 yıllık bir müddet için katılmıştır.

Hükümetimizin durumunda bir değışiklik olmadığına ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler Teşkilâtına bağılılığımız devam ettiğine göre bu Deklârasyonun yine aynı şartlar altında ve 5 yıllık bir müddet için 22 . V . 1952 tarihinden

itibaren yenilenmesi komisyonumuzca da uygun ve faydalı görüldüğünden tasarı ittifakla ve aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Adalet Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Dışışleri Komisyonu Reisi Bu rapor Sözcüsü
Samsun Denizli
F. Kesim A. Çobanoğlu

Ankara Aydın Bursa
S. Kurtbek N. Geveci H. Köymen
Çorum Erzurum Hatay
S. Özer B. Dülger A. Melek

İmzada bulunamadı.

İzmir İzmir İzmir
C. Baban V. Mentec C. Tunca

İmzada bulunamadı. İmzada bulunamadı

Manisa Manisa Mardin
S. Ağaoğlu A. Karaosmanoğlu K. Türkoğlu

Trabzon
H. Saka
İmzada bulunamadı.

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 1/665

Karar No. 22

29 . I . 1954

Yüksek Reisliğe

Milletlerarası (Adalet Divanı) Statüsünün 36 ncı maddesinin 2 ncı fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyuşmazlıkların çözümleri hususunda divanın kaza hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda yeniden katılmamız hakkındaki kanun lâyihası tetkik ve müzakere edildi.

Sanfiransisko'da 26 Haziran 1945 tarihinde yapılmış ve imzalanmış olan Birleşmiş Milletler andlaşması ile Milletlerarası Adalet Di-

vanı Statüsü 24 Ağustos 1945 tarihinde meriyet mevkiine giren 15 Ağustos 1945 tarih ve 4801 sayılı Kanunla tasvip ve tasdik kılınmıştır. Bu meyanda Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün II. bölümünde divanın salâhiyetleri tadat ve tesbit edilmiş ve bölüme dâhil 36 ncı maddede; Divanın salâhiyetinin tarafların kendisine tevdi edecekleri bütün işlerle Birleşmiş Milletler andlaşmasında veya yürürlükte olan andlaşma ve anlaşmalarda tahsisen derpiş

olunarı hallere şâmil bulunacağı ve işbu Statüye taraf olan devletler her hangi bir zaman, aynı vecibeyi kabul eden her hangi başka bir devlete karşı maddenin mahsus kısmında gösterilmiş olan hukuki mahiyetteki uyumsuzlukların hepsi hususunda divanın kaza hakkını bi-hakkın ve özel anlaşma olmaksızın mecburi olarak tanıdıklarını beyan edebilecekleri muharrer bulunmuştur.

Yukarıda izah olunan esaslar ile Birleşmiş Milletler andlaşmasının ruhuna mümas olmak ve aynı zamanda bünyemize uygun takyitleri de ihtiva etmek üzere 12 Mayıs 1947 tarihinde 5047 sayılı Kanun tedvin kılınmış ve kanunun 1 nci maddesinin 2 numaralı bendinde, vâkı mutabakatın 5 seneye maksur olacağı zikredilmiştir.

Milletlerarası münasebetlerde hukuk ve adalet kaidelerine her suretle bağlı bulunmağımız hesebiyle bu rabitanın ihya ve idamesi millî menfaatimiz bakımından her cihet faydalı bulunduğundan bu rabitanın teselsülünü kaybetmeksizin 5 senelik müddetin inkızası tarihinden itibaren ikinci 5 senelik devreye tâbi tutulması ve aynı zamanda ahiren hazırlanan lâyiha metninde olduğu gibi 5047 sayılı Kanunun ihtiva ettiği esasların uygun olacağı hususunda ittifak hâsil olmuştur.

Lâyihanın başlığında (...Divanın kaza hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda yeniden katılmamız hakkında kanun) denilmiş ise de, sevkedilen metin münderecatına göre iltihak yeniden vâki olmayıp, evvelce yapılan ve müddetle mukayyet bulunan iltihak keyfiyetinin, tûlânkıta tekrar beş sere müddetle devamının istihdaf edilmesi ve kasdın bu mahiyette bulunması hesebiyle kanunun başlığı : (Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 nci maddesinin 2 nci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyumsuzlukların çözülmesi hususunda Divanın yargı hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda katılmamız hakkındaki 5047 sayılı Kanunun temdidî hakkında kanun) lâyihası şeklinde değiştirilmiştir.

Yukarıda verilen izahata ve başlıkta yapılan tadile nazaran 1 nci maddenin son kısmı (...5047 sayılı ve 12 Mayıs 1947 tarihli Kanun 22 Mayıs 1952 tarihinden itibaren beş sene müddetle temdit edilmiştir.) şeklinde tertip ve tahrir edilmiştir.

Lâyhada her ne kadar 5047 sayılı ve 22 Mayıs 1947 tarihli Kanun diye kösterilmiş ise de, bu tarih kanunun meriyeti tarihi olup kabul tarihi 12 Mayıs 1947 de olduğundan bu husus hiyni tanzimde dikkate alınmıştır.

Metinde (kaza hakkını) bendinin (Pouvoir judiciaire) mukabili olarak (kaza salâhiyeti) şeklinde değiştirilmesi Hükümet mümessili tarafından dermeyeran edilmiş ise de statünün 36 nci maddesinin 2 numaralı fıkrasında (...Divanın kaza hakkı) tâbirinin ikame edilmesi ve 5047 numaralı Kanunun 1 nci maddesinin (D) fıkrasında da aynı tâbirin kullanılması itibariyle bu kanun lâyihasının mâtuflu bulunduğuşu metinlerden inhiraf edilmemesi kasdiyle mesbuk talep muvafık görülmemiştir.

Yüksek Meclisin tasvibine arzedilmek üzere Riyaset Makamına sunulur.

Başkan
İzmir
H. Özyörük

Amasya
İ. Olgaç
Çanakkale
N. Kirişcioğlu
Erzurum
E. Karan
İstanbul
A. Moshos
Konya
H. Aydın
Sivas
Ş. Ecevit

Aydın
N. Geveci
Çankırı
C. Boynuk
Gaziantep
G. Kınoğlu
Kars
L. Aküzüm
Kütahya
S. S. Nasuhoğlu
Tokad
H. Ökeren
Yozgad
N. Ü. Alcala

Bu rapor
Sözcüsü
Balıkesir
V. Asena

Balıkesir
M. Erkuymucu
Çoruh
M. Güney
Gümüşane
H. Tokdemir
Kayseri
Y. Z. Turgut
Siird
Ş. Türkoğan
Tokad
M. Önal

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyumsuzlukların çözülmesi hususunda Divanın kaza hakkını önceden tanımayı gerektiren İhtiyari Kayda Yeniden Katılmamız hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyumsuzlukların çözülmesi hususunda Divanın kaza hakkını önceden tanımayı gerektiren İhtiyari Kayda Katılmamız hakkındaki 5047 numaralı ve 22 . V . 1947 tarihli Kanun, 22 . V . 1952 tarihinden itibaren beş yıllık bir müddet için yenilenmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinde me-riyete girer.

MADDE 3. — Bu kanunu icraya İcra Vekil-leri Heyeti memurdur.

Başvekil Devlet Vekili

A. Menderes

Devlet Vekili

C. Yardımcı

Millî Savunma Vekili

K. Yılmaz

Dışişleri Vekili

F. Köprülü

Millî Eğitim Vekili

R. S. Burçak

Eko. ve Ticaret Vekili

F. Çelikbaş

G. ve Tekel Vekili

E. Kalafat

Ulaştırma Vekili

Y. Üresin

İşletmeler Vekili

S. Yırcak

Devlet Vekili

Adalet Vekili

O. Ş. Çiçekdağ

İçişleri Vekili

E. Menderes

Maliye Vekili

H. Polatkan

Bayındırlık Vekili

K. Zeytinoglu

Sa. ve So. Y. Vekili

Dr. E. H. Üstündağ

Tarım Vekili

N. Ökmen

Çalışma Vekili

H. Erkmen

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyumsuzlukların çözülmesi hususunda Divanın yargı hakkını önceden tanımayı gerekti-ren İhtiyari Kayda Katılma hakkındaki 5047 sa-yılı Kanunun temdidi hakkında Kanun

MADDE 1. — Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyumsuzlukların çözül-mesi hususunda Divanın kaza hakkını önceden tanımayı gerektiren İhtiyari Kayda Katılmamız hakkındaki 5047 numaralı ve 12 . V . 1947 tarihli Kanun inkıza tarihi olan 22 . V . 1952 tarihinden itibaren beş sene müddetle temdidedilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun nesri tarihinde me-riyete girer.

MADDE 3. — Bu kanunu icraya İcra Vekil-leri Heyeti memurdur.